

Sygn. akt II UZ 40/15

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku B. Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 grudnia 2015 r.,
zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 kwietnia 2015 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny postanowieniem z 15 kwietnia 2015 r. odrzucił apelację pozwanego organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w B. z 8 października 2014 r. Sąd stwierdził, że apelację wniosła inspektor A. B. i nie miała umocowania (pełnomocnictwa) do tej czynności (art. 370 k.p.c. w związku z art. 126 § 3 k.p.c.). Pełnomocnictwa procesowego udzielił jej zastępca dyrektora ds. dochodów Oddziału ZUS w O., który mimo wezwania, nie wykazał się pełnomocnictwem, które upoważniałoby go bądź przez Prezesa Zakładu, bądź przez dyrektora Oddziału ZUS, do reprezentowania organu rentowego w sprawie. Regulamin ZUS (stosownie do § 7 rozporządzenia w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych) określa szczegółową organizację Centrali Zakładu oraz zakres jej

komórek organizacyjnych – w tym zasady wzajemnego zastępowania się pracowników w czasie nieobecności w pracy. Przepisy te nie zmieniają, bo nie mogą zmienić, zasad reprezentacji pozwanego wynikających z regulacji ustawowej i rozporządzeń. W myśl § 8 ust. 1 i 2 rozporządzenia w związku z art. 460 § 1 k.p.c., art. 476 § 4 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 67 § 1 k.p.c., to dyrektor Oddziału ZUS działa jako osoba uprawniona w imieniu organu. Tym samym przedłożenie przez zastępcę dyrektora d.s. dochodów Oddziału ZUS w O. tekstu regulaminu tego Oddziału, w konsekwencji wezwania do uzupełnienia braków formalnych apelacji, nie daje podstaw do uznania, iż był on umocowany do udzielania dalszego pełnomocnictwa do reprezentowania pozwanego w sprawie.

W zażaleniu pozwany zarzucił nieuprawnione nieuwzględnienie postanowień Regulaminu Organizacyjnego ZUS w O. Pełnomocnictwo procesowe zostało udzielone przez zastępcę dyrektora ds. dochodów pod nieobecność w pracy dyrektora oddziału. Regulamin organizacyjny Oddziału ZUS w O., wprowadzony na podstawie § 26 ust. 7 regulaminu organizacyjnego ZUS, stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 92 Prezesa ZUS z 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego ZUS, przewiduje, że pierwszą osobą zastępującą Dyrektora Oddziału ZUS w O., pod jego nieobecność, jest właśnie Z-ca Dyrektora ds. Dochodów, który udzielił pełnomocnictwa do wniesienia apelacji. Rozwiązanie to nie poszerza kręgu uprawnionych. Uprawnienie jest aktywowane „pod nieobecność” Dyrektora i tylko wtedy uprawnienie Z-cy Dyrektora jest aktualne. Kwestionowanie takiego zastępstwa powodowałby paraliż organizacyjny w Zakładzie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest zasadne. Zwykła relacja, w której to organ osoby prawnej udziela pełnomocnictwa procesowego (np. zarząd w spółce akcyjnej) nie sprawdza się w tej sprawie. Pozwany jest szczególną (indywidualną) osobą prawną (art. 66 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Realizuje szereg zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych, co wymaga występowania w wielu sądowych postępowaniach odwoławczych od jego decyzji.

Nie jest wówczas konieczne pełnomocnictwo procesowe od Prezesa ZUS, gdyż dyrektor oddziału pozwanego może udzielić pełnomocnictwa procesowego do zastępstwa oddziału w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2008 r., I UK 172/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 51). Podstawą prawną jest art. 460 § 1 k.p.c., który stanowi, że zdolność sądową i procesową w tych sprawach ma organ rentowy, tj. jednostka organizacyjna Zakładu określona w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, właściwa do wydawania decyzji w sprawach świadczeń (art. 476 § 4 pkt 1 k.p.c.). Zdolność sądowa i procesowa organu rentowego w rozumieniu art. 460 § 1 k.p.c. ma zatem oparcie bezpośrednio w ustawie, a nie w pełnomocnictwie udzielonym przez Prezesa ZUS. Posiadanie przez organ rentowy zdolności procesowej oznacza zdolność do dokonywania przez jednostkę organizacyjną będącą takim organem wszystkich czynności procesowych, łącznie z udzielaniem pełnomocnictwa procesowego – wyrok Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09.

Odrzucenie apelacji w tej sprawie otwiera pytanie, czy w ramach ustroju organizacyjnego Zakładu zastępca dyrektora oddziału ZUS może udzielać pełnomocnictwa do zastępstwa procesowego strony pozwanej w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych. Odpowiedź powinna być pozytywna. Przepisy § 8 i § 9 statutu ZUS stanowią między innymi, że terenowymi jednostkami organizacyjnymi Zakładu są oddziały oraz podlegające im inspektoraty i biura terenowe. Oddziałem Zakładu kieruje dyrektor, a inspektoratem i biurem terenowym - kierownik, odpowiednio: inspektoratu albo biura terenowego. Szczegółową organizację terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu określa regulamin organizacyjny Zakładu. Litera § 10 określa zakres rzeczowy działania terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu, który jest niemały i nie jest zamknięty („w szczególności”). Pozwany w ramach oddziału wydaje wiele decyzji i nie każdą podpisuje dyrektor oddziału. Przeciwnie, przyjęte rozwiązanie pokazuje, że decyzje podpisują osoby zatrudniane i reprezentujące pozwanego. Przyjmuje się, że działają w imieniu pozwanego. Zakres rzeczowy spraw terenowych jednostek organizacyjnych pozwanego jest szeroki. Pozwany jest państwową jednostką organizacyjną - zakładem o celach publicznych o czym świadczą jego zadania.

Potwierdza to ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych, która wymaga określonej organizacji Zakładu. Chodzi o zapewnienie trybu funkcjonowania i realizacji zadań organu (art. 75 ust. 4). Ustawa przekazuje to do statutu i regulaminu organizacyjnego. Nie są to więc dowolne (uznaniowe) źródła regulacji lecz mające oparcie w ustawie. Czyli służebne wobec zadań szczególnej osoby prawnej. Zrozumiałym jest, że dyrektor oddziału (jednoosobowo) nie prowadzi wszystkich spraw. Niezasadnym i nieuprawnionym byłoby stwierdzenie, że w razie nieobecności dyrektora oddziału bieg wszystkich spraw ma być wstrzymany, gdyż inna osoba nie może zastąpić nieobecnego dyrektora. Konsekwentnie, skoro z woli prawodawcy mamy statut i regulamin organizacyjny Zakładu, to akceptowane powinno być również określone w nim zastępstwo dyrektora oddziału w razie jego nieobecności. Zastępca dyrektora ma więc legitymację do działania (umocowanie w regulaminie). Do tego pozwany odwołuje się nie bez racji w zażaleniu. Nie narusza to konstrukcji pełnomocnictwa procesowego w szczególnych sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. W istocie w pomocnictwie znaczenie ma wola mocodawcy i to czy pełnomocnik procesowy może wystąpić w tej roli. Negatywna ocena braku woli mocodawcy była co najmniej przedwczesna, jeśli w ogóle uzasadniona. Pełnomocnictwo nie było kwestionowane przed Sądem pierwszej instancji i doszło nawet do wyznaczenia rozprawy apelacyjnej. Nie powinno być kwestionowane, że pełnomocnikiem pozwanego może być jego pracownik (uchwały Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2012 r., III UZP 3/11 i z 9 lutego 2012 r., I UZP 10/11).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

kc